

Geografie náboženství

Posvátná zvířata

Člověk sběrač a lovec

- předchůdce člověka – sběrač
- kamenné nástroje (před 2,5 mil. let)
- lov (před 1,5 mil. let)
 - zahánění do bažin nebo na útesy
 - úspěšnost lovu – schopnost předvídat chování zvířat
 - strategie lovu (zbraně a pasti) → plánovat lov předem
 - luky a šípy; kameny, oštěpy, foukačky, kyje
 - bumerang

Člověk lovec

- skalní a jeskynní kresby
 - na všech kontinentech
 - jihozápadní Evropa (před cca 30 000 lety)
 - figurální zobrazení zvířat a lidí
 - člověk kromaňonský (před cca 20 000 lety)
 - zvířata silná, rychlá a nebezpečná
 - posvátná hrůza, obdiv a okouzlení
 - základ totemismu – animalistický postoj
 - obřady smíření, magie plodnosti, lovecké kouzlo

Člověk lovec

- skalní a jeskynní kresby
 - Afrika – velké množství kreseb, často bez výkladu
 - jih – známé mýty a náboženské představy
 - animalistický obraz světa
 - sever – divoká zvířata → dobytek
 - jih Asie, Indonésie, Nová Guinea
 - zvířecí stáda, ryby a duchové předků
 - Austrálie – velcí duchové a bytosti ve zvířecí nebo lidské podobě, předkové lidí

Člověk zemědělec

- 10 000 let – pěstování trávy → pšenice
- domestikace zvířat (cca 9 000 let)
 - kozy a ovce – původně škůdci přilákáni obilím
 - maso, kůže, mléko, vlna, ...
 - domácí mazlíčci – mláďata – pro potěšení
 - američtí domorodci – vlci, medvědi, bizoni
 - Čína, Egypt, Indie – hlavní zdroj mléka – koza
 - krávy a buvoli – nejčastější zdroj mléka

Člověk zemědělec

- domestikace zvířat
 - včelařství – první forma chovu zvířat
 - med – hlavní zdroj cukru až do 16. st.
 - pomocníci při lovu
 - pes – schopnost lovit ve smečkách, nalézt kořist, skolit ji, upozorňovat na nebezpečná zvířata
 - koně – Blízký Východ (Chetitě, Babyloňané)
 - Amerika – přivezli až Španělé
 - původní vyhynuli před 7-12 000 lety
 - lov bizonů – 19. st. – téměř vyhubení
 - draví ptáci – Mezopotámie (8. st. BC)
 - sokoli, orli, jestřábi

Tajemná síla zvířat

- pozorování přírody – zdroj potravy
- sžívání se se zvířaty – poznání a pochopení
 - obdiv rychlosti, síly, odvahy → tajemná síla zvířat
 - včely – před bouří se slétávají do úlů
 - stěhovaví ptáci – pokles tlaku – dobré podmínky pro let
- totemismus
 - exotická a nebezpečná zvířata
 - předmět uctívání – totemy, zbožštění, zvířecí panteony
 - Egypt – zákaz zabít kočky nebo ibise X mladá zvířata se používala při pohřebních obřadech
 - předpokládaná příbuzenství mezi zvířaty a lidmi
 - totemová zvířata = prapředci lidí → nesmí se jíst ani se jim ublížit

Tajemná síla zvířat

- inteligence, duše a vnímavost zvířat
 - staří Řekové – zájem o inteligenci a vnímavost zvířat
 - Genesis – boží stvoření, vládne jim člověk
 - do 19. st. – zvířata považována za méněcenná, hloupá, ...
 - ublížení člověku → exkomunikace a poprava
 - 1386 – Normandie – poprava vepře za vraždu dítěte
 - 1541 – sev. Itálie – trest smrti pro hejno kobylek
 - Descartes – chování zvířat dáno výlučně stavbou těla
 - 18. st. – hnutí podporující uznání práv zvířat
 - J. Bantham – nejde o to, zda zvířata mohou myslet nebo mluvit, ale zda mohou trpět
 - 1824 – anglická Společnost na ochranu zvířat před krutostí

Tajemná síla zvířat

■ reinkarnace

- západní kultura řeší zda má zvíře duši nebo vědomí
- Východ – nesmrtelná duše se vtělí do člověka nebo zvířete
- čínský buddhismus – v peklo se přiřazuje mrtvým duším nové tělo
- karma – rovnováha hříchů a ctností

■ vegetariánství (vznik v Indii a východním Středozeří)

- džinismus – mniši žijí dle ideálu ahinsa

Zvířata a víra

- Evropa
 - pohřbívání lidí se zbraněmi a s kostmi zvířat
 - první zvířecí kult – zapečetěné kamenné skřínky s velkými medvědími lebkami
- Amerika – zvíře předkem, učitelem, duchem-ochránce, bohem

Zvířata a víra

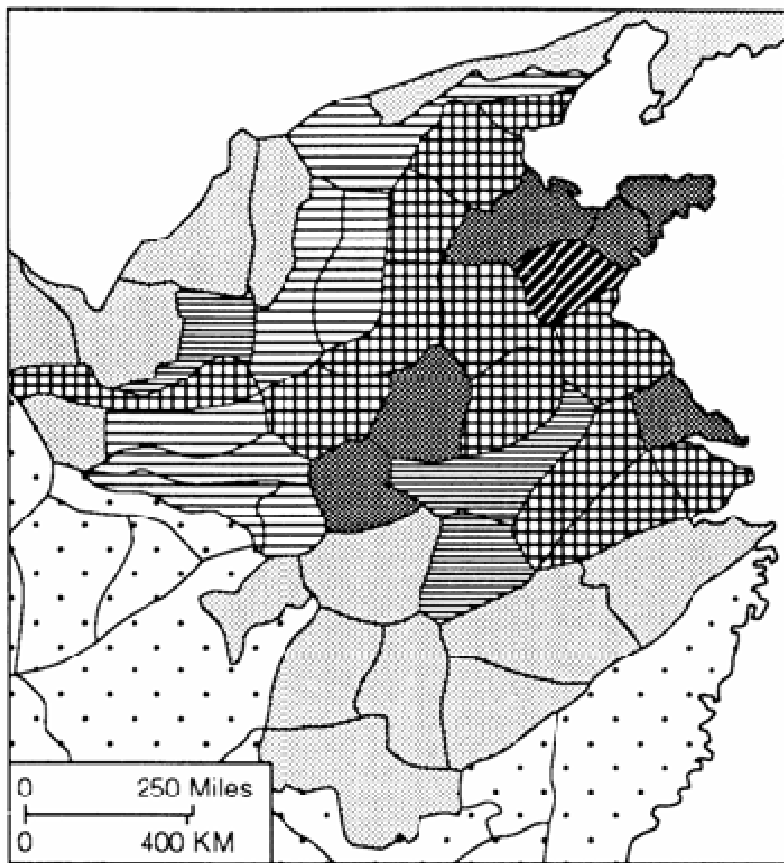
- stvořitelské mýty (všechny kultury)
 - stvořitel – teriomorfní podoba
 - Eskymáci – havran, indiáni – kojot, Melanésie - had
 - představa velkého vejce
 - Egypt – nejvyšší bůh slunce z kosmického vejce
 - Čína – vejce puklo – velké úlomky (země), malé (nebesa)
 - kosmická zvířata (tvorové snášejí vejce)
 - ptáci – vyšší, nebeská oblast
 - hadi – neklidné síly země a podsvětí
 - ouroboros – symbol věčnosti, koloběh života
 - želva – Čína, Indie, američtí Indiáni, Austrálie

Zvířata a bohové

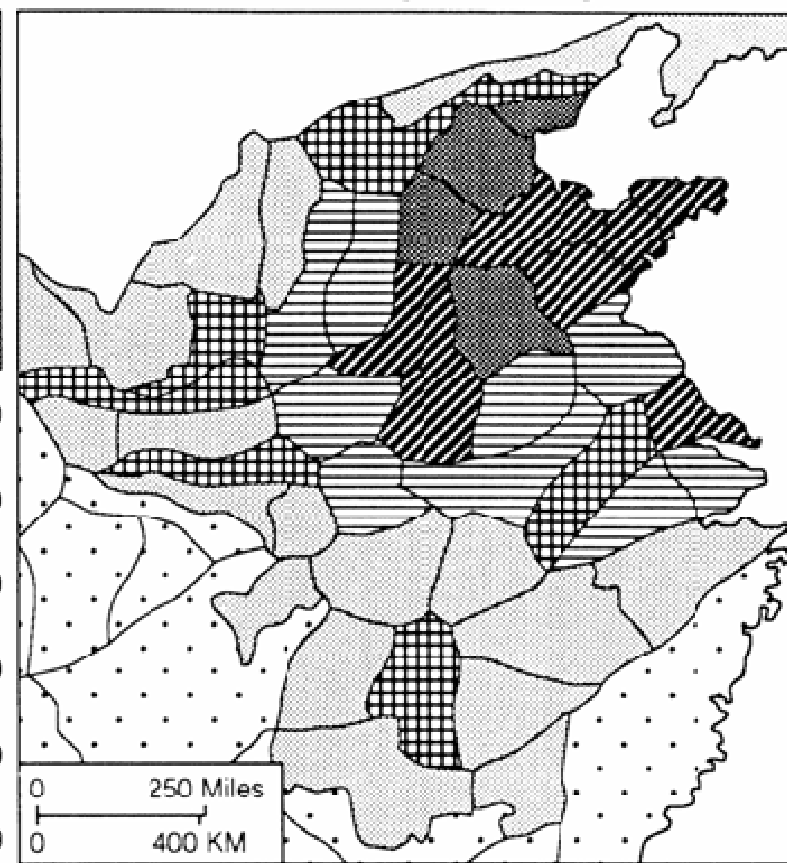
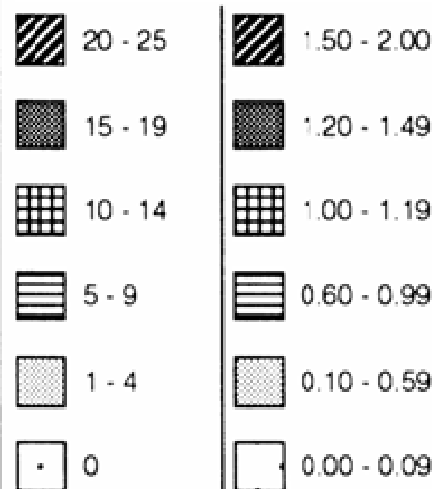
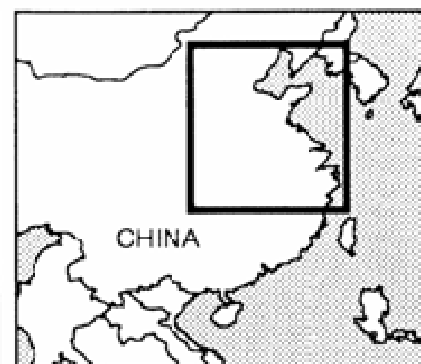
- zvířata – nadpřirozené síly, ovládají přírodní svět i osudy lidí
- ztělesnění konkrétních vlastností
- druhy a důvěrníci bohů
 - lišky – poslové japonského boha rýže Inari
 - král opic Hanuman – síla a důvtip
 - hinduistická božstva
 - nebeská husa Hamsa – duch stvoření
 - hybridní stvoření Makara – duch vod
 - ničitel hadů Garuda – napůl orel, napůl člověk

Kultovní místa kobylek a vzor zamoření kobylkami v Číně v letech 1500-1900

Average Frequency of Locust Invasions, 1500 to 1900 A.D.

Average Number of Locust Cult Centres per County

Zvířata a bohové

- bohové – schopnost brát na sebe podobu zvířete s jeho vlastnostmi
 - stř. a jižní Amerika (antropomorfní bozi)
 - jaguár – božský ochránce majestátu
 - havran – schopnost mluvit jako člověk X chamtivost
 - kojot – zakladatel rodu
 - hinduismus - první 3 avatáry boha Višnu
 - želva Kurma, kanec Varaha a lví muž Narasimha
 - Řecko - bůh Zeus – zálety a únosy
 - býk – plodnost a mužná síla; labuť – falický symbol; orel – moc nebes
 - Egypt – Nut – prasnice – požívá každý večer slunce
 - Anúbis – šakal – bůh mrtvých

Zvířata strážci

- skutečná i bájná zvířata – strážní duchové
 - drak – ochránce a symbol císařů (Čína), strážce království a národa (Keltové a Germáni)
 - velké kočkovité šelmy – strážci králů
- ochránci všeho lidstva – kojot a havran - důvtip
- strážce životní síly – šamanismus
 - křesťanství – jelen a jednorožec – strážci stromu života
- hlídají místa a brány do světa duchů
 - Kerberos – tříhlavý pes střeží bránu do podsvětí
 - pekelná brána – dračí hlava
- ochránce bohatství
 - materiálního – poklad – drak
 - duchovního – moudrost či tajné vědění
 - sova, sfinx, lví psi Fo, ...

Bájná zvířata

- vymyšlený tvor v lidské nebo zvířecí podobě
- původ – Starý zákon, Orient a Řecko
- Adam – pojmenování a rozdělení (divoká, užitečná, ozbrojená a neozbrojená)
- bestiáře – zdroj Physiologus (Egypt – 150 BC)
 - popis a mýtický výklad kombinován s křesťanským moralizováním
 - doplnění o místní druhy
 - heraldický bestiář
- středověk – křesťanská interpretace
- cestopisy
 - Marco Polo – „Messer Milioni“ = chlubitivý lhář
 - Jean de Bourgogne – smyšlený cestopis – mořské pany
 - 18. st. – nové objevy – přírodopis = samostatná disciplína
- 2 vysvětlení
 - realita je neuvěřitelnější, než co člověk dokáže vymyslet
 - vymyšlený svět uspokojivější než skutečnost

Bájná zvířata

- jednorožec – nejušlechtilejší a nejpoetičtější
 - Čína, Řím – moc čistit dotekem
 - zkamenělé mamutí kly často považovány za rohy jednorožce
- fénix – z Indie k libanonským cedrům
 - symbol Krista a jeho vzkříšení, vítězství nad smrtí
 - Egypt – symbol boha Ra
- aspis (podobný hadu) a bazilišek (napůl kohout, napůl had)
- kentaur (napůl muž, napůl kůň)
- siréna, harpyje a sfinga – kombinace ženy a zvířete
- drak (leviatan)
 - Čína – symbol nejvyššího duchovna
- gryf (napůl orel, napůl lev), Pegas, chiméra (ze tří zvířat)

Zvířata a hvězdy

- nebesa = domov bohů
- zvířetník (zodiak) – Mezopotámie
- hvězdopravectví (astrologie)
 - západní (helénské) (8 zvířat z 12 souhvězdí)
 - čínský (6 divokých a 6 domácích zvířat)
 - lidé narození v daném znamení mají vlastnosti daného zvířete
 - Inkové – nebeská zvířata – úrodnost a blahobyt
 - Aztékové – každý den svého boha-ochránce
 - kolibřík, holubice, křepelka, havran, sova, motýl, orel, krocán, kalous, ara, quetzal a papoušek
- N. J. Saunders (1996): Mýtická síla zvířat